

Yttrande över betänkandet Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11)

(S2022/01621)

Riksdagens ombudsmän (JO) har beretts tillfälle att yttra sig över det rubricerade betänkandet. Utifrån de aspekter som JO i första hand har att beakta vill jag föra fram följande synpunkter. I övrigt avstår jag från att yttra mig.

Frågan om tillsyn över tolktjänstverksamheten

I betänkandet konstateras att enligt nuvarande regelverk står tolktjänstens verksamhet under tillsyn av Inspektionen för vård och omsorg (IVO), som även har att pröva klagomål mot verksamheten. Det anges också att eftersom regionernas tolkcentraler är förvaltningsmyndigheter står de även under JO:s och Justitiekanslerns (JK) tillsyn. (Se s. 257 f.)

I betänkandet anförs vidare att med utredningens förslag om en ny lag om tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet kommer tolktjänstverksamheten inte längre stå under formell tillsyn av IVO eftersom verksamheten inte längre regleras i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Det konstateras dock att verksamheten fortfarande kommer att stå under tillsyn av JO och JK och de auktoriserade tolkarna av Kammarkollegiet. Utredningens bedömning är att det i nuläget inte finns behov av ytterligare tillsyn av tolktjänstverksamheten. (Se s. 259)

Det finns med anledning av detta skäl för mig att understryka att JO:s tillsyn är av extraordinär karaktär. JO:s tillsyn ska alltså inte ersätta den som förekommer hos myndigheterna. Det pågår för närvarande en översyn av JO-ämbetet och i den parlamentariska kommitténs betänkande (2021/22:URF2) framhålls att en grundläggande förutsättning för att JO ska kunna fullgöra sitt extraordinära tillsynsuppdrag på ett ändamålsenligt sätt är att det finns en välfungerande ordinär offentlig tillsyn och ett adekvat klagomålsystem. Det framhålls även att det bör

tillsättas en utredning med uppdrag att göra en bred översyn av den offentliga tillsynen för att identifiera behov av reformer och föreslå de ändringar som bedöms vara påkallade i den ordinära tillsynen och klagomålssystemet inom respektive verksamhetsområde (s. 424 f.).

Vidare har Riksdagens konstitutionsutskott (KU) i sitt betänkande 2021/22:KU11 bl.a. anfört följande (s. 21):

Avslutningsvis vill utskottet återigen understryka att det är en grundläggande utgångspunkt att JO:s tillsyn är extraordinär till sin karaktär. Den ska inte ersätta den ordinarie tillsynsverksamhet som bör finnas internt hos myndigheter eller hos särskilda tillsynsmyndigheter. Frånvaron av ordinarie tillsyn kan leda till att JO ägnar sin tillsyn åt ärenden som skulle behandlas bättre i andra sammanhang. Utskottet vill betona att en tydlig, effektiv och väl fungerande ordinarie tillsyn är nödvändig för den offentliga verksamhetens legitimitet. Den ger också bättre förutsättningar för JO att utföra sin extraordinära tillsyn.

Jag vill även framhålla att sedan en längre tid tillbaka har den totala ärendemängden hos JO ökat konstant. Detta beror framför allt på en stadig ökning av klagomålsärenden. Det är även klagomålshanteringen som tar merparten av JO:s resurser i anspråk och det stora antalet klagomålsärenden innebär utmaningar för JO:s verksamhet (se bl.a. nämnda betänkande 2021/22:URF2 s. 25 f.). I sin egenskap av en extraordinär institution avgör JO själv vilka ärenden som ska behandlas. Den som lämnar in en anmälan till JO har alltså inte någon rätt att få sin anmälan utredd (se bl.a. a.a. s. 322 och prop. 2016/17:180 s. 103). JO har bara möjlighet att utreda en mycket liten del av klagomålen (cirka 5 procent) och inte alls i samma utsträckning som en ordinarie tillsynsmyndighet.

Utredningens förslag innebär att en ordinarie tillsynsfunktion i stort sett avvecklas utan att ersättas, och detta delvis med hänvisning till att bl.a. JO i sin extraordinära roll har tillsyn över verksamheten i fråga. Mot bakgrund av bl.a. konstitutionsutskottets ställningstagande avstyrker jag förslaget på principiella grunder. Enligt min mening skulle förslaget även medföra en kraftig försvagning av tillsynsmöjligheterna på området, varför jag även av detta skäl avstyrker förslaget.

Erik Nymansson

Ärendet har föredragits av Carl-Johan Malmqvist. Byråchefen Dan Johansson har deltagit i beredningen.